

# Hemşirelik Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

## Historical Development of Nursing Education

<sup>ID</sup> Tuğçe ÇAMLICA<sup>a</sup>, <sup>ID</sup> Handan KARTAL<sup>a</sup>

<sup>a</sup>Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi, Isparta, TÜRKİYE

**ÖZET** İnsanlığın var olduğundan günümüze kadar yaşanan tüm evrensel olaylar, hemşirelik mesleğinin değişmesine ve gelişmesine sebep olmuştur. Toplumla hizmet vermek üzere doğan hemşirelik mesleği; görev tanımı, mesleki rol ve işlevler açısından birçok aşamadan geçmiştir. Eğitim ve uygulama alanında da birçok aşamadan geçen hemşirelik mesleği, bu alanlarda hâlen aktif bir değişim ve gelişim yaşamaktadır. Günümüzde hemşirelik eğitimi giderek gelişmesine rağmen eğitim sürecinde, hemşirelik tarihine yeterince değinilmediği görülmektedir. Oysaki her profesyonel meslekte olduğu gibi hemşirelik mesleğinin eğitiminde, olmazsa olmazların başında meslek tarihi gelmektedir. Buna karşın günümüzde hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin; mesleki tarih bilgisi ve hemşirelik tarihi eğitiminin yeterliliği ve etkinliği konusunda, literatürde yeterince bilgi yer almamaktadır. Hâlbuki hemşirelik mesleğinin bugünkü durumunu ve bu mesleğin yaşadığı gelişimleri değerlendirebilmek için hemşirelik mesleğinin ve eğitiminin; geçmişine bakmak, tarihini anlamak, nasıl ortaya çıktığını, tarihte nasıl geliştiğini ve günümüze kadar nasıl geldiğini bilmek gereklidir. Bütün bunların ışığında bu derleme, literatür incelemesinden yola çıkarak geçmişten günümüze hemşirelik eğitiminin gelişimini ve bu süreçte yaşanan sorunları bir arada değerlendirmiştir. Aynı zamanda hemşirelik eğitiminin tarihine şekil veren olayların ve günümüzde hemşirelik mesleğini etkileyen konuların çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır. Bu derlemenin ileride yapılacak olan çalışmalarda ve eğitim alanlarında; akademisyenlere, hemşirelere ve hemşirelik öğrencilerine rehberlik etmesi amaçlanmıştır.

**ABSTRACT** Nursing profession has continued to evolve and develop throughout the history of humanity. The primary motivation of nursing profession has been to serve the community and its job description, professional roles, and functions have undergone substantial changes over time. Moreover, the education and practice of nursing profession have fundamentally changed for ages and they are still changing. Despite all these significant transformations in the nature of nursing profession, the history of professional nursing is not specifically addressed in the curricula of nursing departments. However, the history of professional nursing practice is a sine qua non of the nursing education curriculum as in other disciplines. Furthermore, only a few studies have been published so far on the proficiency and efficiency of nursing history education among nurses and nursing students. It would be reasonable to argue that any assessment of nursing practice today as well as historical development of nursing deliberately requires a comprehensive understanding of the historical background of nursing, how it proved itself as a professional and scientific field, how it developed over time and how it has accomplished its current integrity and capacity. In light of such a historical background, this study aims to conduct a literature review to investigate the history of nursing education, its development, and challenges. This study will also endeavour to draw a framework of crucial incidents and issues that have shaped the historical development of nursing practice. Consequently, this study is considered to pave the way for future researches and educational programs that are particularly designed for researchers, nurses, and nursing students.

**Anahtar Kelimeler:** Hemşire; hemşirelik tarihi; hemşirelik eğitimi; eğitim

**Keywords:** Nurse; history of nursing; nursing education; education

Hemşirelik mesleğinin tarihi, hastalara bakım veren şifacı kadınlar ile ortaya çıkmıştır. Bu dönemlerde kadınların, içgüdüsel olarak ailelerinin sağlık ihtiyaçlarını karşılama isteği bakım rollerini artırmıştır. Hristiyanlığın kabul edilmesi ile de birlikte yaşayan dindar kadınlar, toplumda bakıma ihtiyaç duyan kişilere muhtelif sağlık hizmetleri

sunmuştur. Bu bakım anlayışı için bireylerin ustacılık ilişkisi ile yetiştikleri bilinmektedir.<sup>1-3</sup>

Orta Çağ ile hasta bakımı, kiliselerde ve manastırlarda; rahip ve rahibeler tarafından yapılmaya başlanmıştır. Verilen bakım; hastaların temel ihtiyaçlarının giderilmesi, ruhi ve dini anlamda destek verilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Süreçte ka-

**Correspondence:** Tuğçe ÇAMLICA

Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi, Isparta, TÜRKİYE/TURKEY

E-mail: tugceayar@sdu.edu.tr



Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics, Law and History.

Received: 24 Apr 2020

Received in revised form: 2 Aug 2020

Accepted: 4 Aug 2020

Available online: 31 Dec 2020

2146-8982 / Copyright © 2021 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

dınların, bakım hizmetlerinde daha başarılı olması bu kurumlarda verilen hizmetlerin kadınlara özgü bir hâl almasını sağlamıştır. Ancak bakım hizmeti veren kişiler, usta-çırak ilişkisiyle yetişmiş ve düzenli bir eğitim almamıştır. Yine bu dönemde kiliseye yakın bağlılık, hemşireliğe güç katarken aynı zamanda hemşireliğin çok katı kurallara bağlı olmasına neden olmuştur.<sup>3-5</sup>

İslam dünyasında; Müslümanlığın başlangıcında da kadınlar, hasta ve yaralı bakımında görev almıştır. Ancak kapalı bir hayat yaşamaya yönlendirilmeleri nedeniyle bakım hizmetlerinde etkin bir rol üstlenememiştir. Bu dönemde, zengin ve saraylı kadınların prestij kazanmak için kendi adlarına yaptırıkları; cami, hamam, imarethane ve hastane gibi kurumlar haricinde hasta bakımıyla direkt ilgileri bulunmamıştır.<sup>6,7</sup>

Ortadoğu ve Orta Asya'da ise tıbbın ve bilimin ilerlemesiyle hasta bakımı daha da gelişirken Orta Çağ Avrupası'nda hemşirelik, dini bağnazlıklar nedeniyle gerilemiştir. Birçok hemşire Orta Çağın sonlarında, kiliselere olan inancın azalması ile büyücülük ve cadılık suçlamalarıyla öldürülmüştür.<sup>4</sup>

Yeni Çağın başında yaşanan ekonomik, sosyal, dini ve siyasi olumsuzluklar ile bitme noktasına gelen hemşirelik mesleği daha da gerilemiştir. Bununla birlikte yıllarca süren iç karışıklıklar ve savaşların yol açtığı salgın hastalıkların ve ölüm oranlarının artması ise hastanelerin yeniden açılmasına neden olmuştur. Fakat açılan hastaneler; bakımsız, havasız ve hijyen koşullarını karşılamayan yerlerden meydana gelmiştir. Üstelik burada bakım veren kişiler; sokakta yaşayan ve toplumun alt tabakasından gelen insanlardan, eski mahkûmlardan seçilmiştir. Bu kişiler gerekli eğitimlere sahip olmadığı gibi hastalara da çok kötü davranmıştır. Yaşanan bu kötü uygulamalara tepki olarak çeşitli hemşirelik grupları fakirliğe ve ölümlere karşı örgütlenmeye başlamıştır. Örgütler zengin ve etkili ailelerden gelen bireyler tarafından oluşturulmuştur. Ayrıca bu dönemde Fransız papazı St. Vincent de Paul, modern hemşireliğe doğru ilk adımları atmış ve 1633 yılında Hayırsever Hemşireler Örgütünü (Sisters of Charity) kurmuştur.<sup>4-10</sup> Bu durumları takiben 1700'lü yılların sonlarına doğru; sanayi alanında gelişmelerin hızlanması, şehirleşme, savaşlar, insan ve

kadın hakları ile ilgili oluşan fikirler ve yaşanan olaylar hemşirelik mesleğinin yeniden doğuşuna sebep olmuştur.<sup>1</sup>

Hemşirelik mesleği; 1853 ve 1856 tarihleri arasında gerçekleşen Kırım Savaşı sırasında, Florence Nightingale ile birlikte yeniden gelişme yolunda ilk gerçek adımlarını atmıştır.<sup>3</sup> Bu dönemde King's College Hastanesinde yönetici hemşire olarak çalışan Nightingale, yeterli hijyene sahip olmayan hastaneler ve kalabalık yaşam alanları; kötü hasta bakımı ve yüksek mortalite oranı gibi olumsuz koşullar ile karşılaşmıştır. Bu doğrultuda çevre sanitasyonu ve kişisel hijyene yönelik birçok iyileştirici uygulamalar yapan Nightingale, bakımda verilen uygulamaların iyileştirilmesi yönünde de adımlar atmıştır. Bütün bunlar ışığında mortalite hızı %42'den %2,2'ye gözle görülür oranda düşürülmüştür.<sup>2,6</sup> Ayrıca hemşirelikte ilk kez epidemiyolojik çalışmalar yapan Nightingale; kolera ve dizanteriye neden olan kötü sanitasyon ile ilgili istatistiksel analizleri oluşturmuş, sağlık kanunlarını geliştirmiş, hastaneleri düzenlemiş ve hemşireliği sağlık hemşireliği ve hastalık hemşireliği olarak tanıtmıştır.<sup>1</sup> 1860 yılında ise Florence Nightingale, Londra'da hemşirelik alanında ilk modern eğitimi veren ST. Thomas'ı açmıştır. Bu okulda formal eğitim verilmiş ve eğitim alacak olan öğrencilerde çeşitli kriterler aranmıştır. Ayrıca hemşirelik öğrencileri, hemşireler tarafından eğitilmiş ve denetlenmiştir. Bütün bu yaşananların sonucunda Nightingale, hemşirelik kuramını oluşturmuştur. Bilgilerini ve uygulamalarını ise kitaplara aktarmıştır.<sup>1,2</sup>

Türkiye'de ise modern hemşireliğe doğru adımlar Dr. Besim Ömer Akalın ile atılmıştır. Akalın, 1907 yılında Londra'da gerçekleştirilen Kızılhaç Konferansında Nightingale ile tanışmıştır. Bu tanışma ile hemşirelik mesleğinin anlamını, önemini ve mesleğin değerini daha iyi anlayan Dr. Besim Ömer Akalın, 1911 yılında "Gönüllü Hasta Bakıcılık" kursu açmıştır. Altı ay süren kurs sonunda sertifika alan hemşireler, savaşta yaralı askerlere bakım vermiştir.<sup>2,10,11</sup> 1912 yılında ise Akalın, Kadırga Doğum Hastanesinde hasta bakıcılık kurslarının açılmasına önderlik etmiştir. Böylece Osmanlı İmparatorluğu, hemşirelik eğitimine ilk adımlarını atmıştır. Bu kurstan mezun olan hemşireler, Balkan Savaşı sırasında hasta bakımını ve tedavisini sürdürmüştür.<sup>2,10,11</sup>

**TABLO 1: Cumhuriyet Döneminde hemşirelik eğitimi.**

<b>1925</b>	Cumhuriyet tarihinin ilk hemşirelik okulu olarak bilinen Kızılay Hemşirelik Okulu İstanbul'da açıldı. İlk yıllarında öğrencilerine 2 yıl 3 ay eğitim veren Kızılay Hemşirelik Okulu bu süreyi 1936 yılında 3 yıla, 1958 yılında ise 4 yıla çıkardı. Okula; iyi ahlaka sahip olan, okuma yazma bilen ve vücutça sağlam öğrenciler alınırken 1936 yılında bu şartlara ek olarak ortaokul mezunu olma ibaresi eklendi. <sup>10</sup>
<b>1939-1947 1972-1973</b>	Ankara'da, Millî Savunma Bakanlığı tarafından Türkiye'nin ilk askeri hemşire okulu açıldı. Okul 1947 yılında parasal sorunların yol açtığı olumsuzluklar nedeni ile kapatıldı. Burada eğitim gören öğrenciler, Kızılay Hemşirelik Okuluna devredildi. 1972 ve 1973 yılında ise hemşire yetiştirebilmek amacıyla "Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Meslek Lisesi" Gülhane Askeri Tıp Akademisi tarafından açıldı. <sup>6,12</sup>
<b>1943</b>	İstanbul Erenköy'de, Türkiye'nin ilk Verem Savaşı Hemşire Okulu açıldı. Verem Savaş Derneği tarafından tüberküloz hemşiresi yetiştirebilmek amacı ile açılan bu okul, ilk yıllarında öğrencilerine 2 yıl eğitim verirken, bu süre daha sonra 3 yıla çıkarıldı. 1955 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Özel Okullar Müdürlüğü'nün yazısı ile "Sosyal Hemşire Okulu" adını aldı. <sup>13</sup>
<b>1946</b>	Sağlık Meslek Liseleri açıldı. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olan Sağlık Meslek Liseleri, yataklı tedavi vermekte olan kurumların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla açıldı. Bu liselere; ortaokul mezunu olan öğrenciler kabul edildi. 1946 ve 1958 yılları arasında öğrencilerine 3 yıl eğitim veren Sağlık Meslek Liseleri, bu süreyi 1958 yılından sonra 4 yıla çıkardı. Giderek artan talep doğrultusunda, 1988 ve 1991 tarihleri arasında bu liselerin sayısı 300'e kadar yükseldi. <sup>10</sup>
<b>1946</b>	İlk Hemşire Laborant okulları açıldı. 1952 yılında çeşitli illerde hemşire ve/veya laborant/ebe, okulları açıldı. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olan bu okullar, sağlık kurumlarının hemşire ihtiyacını karşılamak amacıyla ilk defa Haydarpaşa Numune ve Şişli Çocuk Hastanelerinde açıldı. İlk yıllarında öğrencilerine 3 yıl eğitim veren Laborant okulları, bu süreyi 1958 yılında 4 yıla çıkardı. Okulların adı; 1961 yılında "Sağlık Koleji" 1976 yılında ise Sağlık Meslek Liseleri olarak değiştirildi. <sup>4,8</sup>
<b>1954</b>	İlk hemşirelik kanunu çıkarıldı. 6283 sayılı bu kanun; yetersiz olması ve gereksinimlere cevap verecek kadar kapsamlı olmamasına rağmen hemşireliğin ayrı bir mesleki kimliğe sahip olduğunu tanımladı. Ayrıca bu kanunla, kendine özgü bir kimliğe sahip olan hemşirelik mesleğinde; her isteyen bireyin kendini hemşire olarak görmesinin önüne geçildi. <sup>14</sup>
<b>1955</b>	Türkiye'nin ilk Hemşirelik Yüksekokulu açıldı. Ege Üniversitesinde açılan bu okul, üniversite düzeyindedir. Ayrıca ülkemizde olduğu gibi Avrupa'da da üniversite düzeyinde ilk hemşirelik okulu olma özelliğini taşımaktadır. <sup>1,11</sup>
<b>1957</b>	Hemşire Yardımcısı kursları açıldı. Hemşire İnsan gücünün yetersizliği nedeniyle açılan bu kurslarda, 18-30 yaş arasındaki bayanlara; 1,5 yıl süreli, kuramsal ve uygulamalı eğitim verildi. Kursların eğitim süresi 1967 yılında 3 yıl iken 1976'da 5 yıla çıkarıldı. 1981 yılından itibaren bu kurslara Sağlık Meslek Lisesi statüsü verildi. Eğitimini tamamlayan öğrenciler, çalıştıkları hastanelerde sınava tabi tutulup sertifika alarak hastanelerde hasta bakıcı olarak çalıştırıldı. Ancak sağlık okullarının açılmasıyla bu yönetime devam edilmedi. <sup>3,10</sup>
<b>1957</b>	Hemşirelik İstişare Konseyi kuruldu. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olan bu konsey; hemşirelik eğitimi vb konular ile ilgili bilgi vermek, tekliflerde bulunmak ve bu konuları görüşerek hemşirelik mesleğinin gelişimini sağlamak amacıyla kuruldu. <sup>10</sup>
<b>1961</b>	Ankara'da Hacettepe Hemşirelik Yüksekokulu, İstanbul'da Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu açıldı. Bu yüksekokulların açılmasıyla hemşirelik eğitiminin ve mesleğinin gelişiminde önemli adımlar atıldı. <sup>15</sup>
<b>1961</b>	Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü açıldı. Enstitü, Sağlık Meslek Lisesinde eğitimini tamamlamış olan öğrencilere; toplum, medikal, anne ve çocuk sağlığı alanlarında yükseköğrenim yaptırmak amacıyla açıldı. <sup>10</sup>
<b>1968-1972</b>	Ülkemizde ilk kez Hacettepe Üniversitesinde, hemşirelik alanında; Yüksek lisans (1968) ve Doktora programları (1972) açıldı. Yüksek lisans ve doktora programlarında eğitimlerini tamamlayan kişiler; meslekte bilim uzmanlığı ve doktor unvanlarını aldı. Ülkemizde, hemşirelik alanında ilk doçentlik unvanı 1972 yılında; ilk profesörlük unvanı ise 1978 yılında verildi. <sup>1,11</sup>
<b>1982</b>	Erzurum'da Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Sivas'ta Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu açıldı. <sup>16</sup>
<b>1985</b>	Gülhane Askeri Tıp Akademisinde Hemşirelik Yüksekokulu açıldı. Muvazzaf askeri yüksek hemşire yetiştirmek amacıyla açılan okul, lisans düzeyinde ilk hemşirelik eğitimi verdi. <sup>6</sup>
<b>1985</b>	Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulları açıldı. Ön lisans programı altında eğitim veren ve üniversitelerin bünyesinde yer alan bu okulların eğitim süresi 2 yıldır. <sup>10,15</sup>
<b>1991</b>	Anadolu Üniversitesinde Hemşirelik ön lisans programı açıldı. Program; Sağlık Meslek Lisesi mezunlarının lisans düzeyinde eğitim alabilmeleri için açıldı. <sup>3</sup>
<b>1996</b>	Bakanlar Kurulu tarafından, 79 Sağlık Yüksekokulunun açılması kararlaştırıldı. Sağlık Bakanlığı ile Yükseköğretim Kurulu arasında yapılan protokol ile Sağlık Meslek Liseleri, lisans eğitimine dönüştürülmek amacıyla üniversitelere devredildi. Bu kararı takiben; Sağlık Meslek Liselerinin; hemşirelik, ebelik ve sağlık memurluğu bölümlerine Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokullarının; hemşirelik ve ebelik programlarına Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi; hemşirelik programlarına

devami→

**TABLO 1: Cumhuriyet Döneminde hemşirelik eğitimi (devamı).**

	öğrenci alınmasına son verildi. Sağlık Yüksekokullarının açılması ile de farklı düzeylerdeki hemşirelik eğitimi ortadan kaldırılırken hemşirelik mesleğinde önemli bir gelişme yaşandı. <sup>15</sup>
<b>2001-2004</b>	Alanda yaşanan hemşire eksikliği, Sağlık Meslek Liselerinde eğitimi tamamlamış olan öğrenciler ile kapatılmaya çalışıldı. Alınan bu karara, 2005 yılında ara verildi. Ancak 2007 hemşirelik yasası geçici madde 2 ile 2007 ve 2008 eğitim öğretim yılından itibaren Sağlık Meslek Liselerinin hemşirelik ve hemşireliğe eş değer sağlık programlarına 5 yıl süreyle yeniden öğrenci alınımına başlandı. Bu programda eğitimi tamamlayan kişilere hemşire unvanı verildi. <sup>3,17</sup>
<b>2007</b>	1954 yılında yayınlanan Hemşirelik Kanunu'nda değişiklik yapıldı. 26510 sayılı bu kanun ile; <ul style="list-style-type: none"> <li>■ <b>(Madde 1)</b> "Türkiye'de üniversitelerin hemşirelik ile ilgili lisans eğitimi veren fakülte ve yüksek okullarından mezun olan ve diplomaları Sağlık Bakanlığınca tescil edilenler ile öğrenimlerini yurt dışında hemşirelik ile ilgili, devlet tarafından tanınan bir okulda tamamlayarak denklikleri onaylanan ve diplomaları Sağlık Bakanlığınca tescil edilenlere hemşire unvanı verilir." ifadesiyle hemşireliğin tanımı ve hemşirelik unvanını kimlerin alabileceği açıklandı.<sup>17</sup></li> <li>■ <b>(Madde 3)</b> "Hemşireler; tabip tarafından acil haller dışında yazılı olarak verilen tedavileri uygulamak, her ortamda bireyin, ailenin ve toplumun hemşirelik girişimleri ile karşılanabilecek sağlıkla ilgili ihtiyaçlarını belirlemek ve hemşirelik tanılama süreci kapsamında belirlenen ihtiyaçlar çerçevesinde hemşirelik bakımını planlamak, uygulamak, denetlemek ve değerlendirmekle görevli ve yetkili sağlık personeli. Ayrıca aile hekimliği uygulamasına ilişkin kanun hükümleri ile bu kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan mevzuattaki görevleri de yaparlar." ibaresiyle hemşirelerin görev ve sorumlulukları tanımlandı.<sup>17</sup></li> <li>■ <b>(Madde 8)</b> "Lisans mezunu hemşireler meslekleriyle ilgili lisansüstü eğitim alarak uzmanlaştıktan ve diplomaları Sağlık Bakanlığınca tescil edildikten sonra uzman hemşire olarak çalışırlar" ibaresiyle uzman hemşire unvanı getirilerek hemşirelikle ilgili yönetim görevlerinde öncelikle lisans ve lisansüstü eğitim alanların görevlendirilmesi hükme bağlandı.<sup>17</sup></li> <li>■ <b>(Madde 8)</b> "Hemşireler meslekleri ile ilgili olan özelliği arz eden birim ve alanlarda belirlenecek esaslar çerçevesinde yetki belgesi alırlar" hükmüyle ise hemşirelik eğitimi sonrası sertifikasyon programları için yetki belgesi alınacak eğitimlerin bakanlık tarafından belirlenmesi ve belgelendirilmesi ile ilgili hususlar düzenlendi.<sup>17</sup></li> </ul> <p>Hemşirelik kanununun geçici maddelerinde;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ <b>(Geçici Madde 2)</b> "Hemşirelik eğitime eş değer sağlık memurluğu programlarından mezun olanlar hemşire olarak çalışırlar" denilerek sağlık memurları hemşire olarak çalışırlar ibaresi getirildi ve mesleğin ortak isim altında icra edilmesinin önü açılmış oldu.<sup>17</sup></li> <li>■ <b>(Geçici Madde 2)</b> "Hemşirelik eğitime eş değer sağlık memurluğu programının adı, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren hemşirelik programı olarak değiştirilir ve programlar birleştirilir" hükmüyle sağlık memurluğu programının adı hemşirelik programı olarak değiştirildi.<sup>17</sup></li> <li>■ <b>(Geçici Madde 2)</b> "Üniversitelerin hemşirelik programlarında ülke ihtiyacını karşılayacak yeterli kontenjan oluşturulmak üzere 5 yıl süre ile sağlık meslek liselerinin hemşirelik ve hemşireliğe eş değer sağlık memurluğu programlarına öğrenci alınmasına devam olunur ve bu programlardan mezun olanlara hemşire unvanı verilir." ifadesi ile Sağlık Meslek Liselerinin hemşirelik bölümlerine 5 yıl süreyle yeniden öğrenci alımı başlandı.<sup>17</sup></li> </ul>
<b>2008</b>	"Doktorluk, Hemşirelik, Ebelik, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Eczacılık ve Mimarlık Eğitim Programlarının Asgari Eğitim Koşullarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik" Avrupa Birliği'nin yönergesine paralel olarak yayımlandı. Yönetmeliğin amacı; doktorluk, hemşirelik, ebelik, diş hekimliği, veteriner hekimlik, eczacılık ve mimarlık mesleklerine ilişkin; yükseköğretim, ön lisans ve lisans diplomalarının ve bu mesleklerle sahip kişilerin mesleki yeterliliklerinin Avrupa Birliği üyesi ülkelerde tanınabilmesidir. Bu doğrultuda yönetmeliğin 4. Maddesinde, bu alanlarda öğretilen yükseköğretim programları, eğitim müfredatları ve eğitim sonunda kazanılması gereken bilgi ve beceri düzeyleri belirtildi. <sup>18</sup>
<b>2009</b>	Sağlık Bakanlığı ile Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi (Ebelik), Atatürk Üniversitesi (Hemşirelik) ve İnönü Üniversitesi (Sağlık Eğitimi) arasında gerçekleştirilen protokol ile lisans tamamlama programı başlatıldı. Uzaktan eğitim aracılığıyla gerçekleştirilecek bu programdan; hemşirelik ve sağlık memurluğu alanlarında ön lisans eğitimi almış kamuda ya da özel sektörlerde görev yapmakta olan sağlık çalışanlarının yararlanması amaçlanmaktadır. <sup>19</sup>
<b>2010-2011</b>	"Hemşirelik Yönetmeliği" ve "Hemşirelik Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" adında 2 yönetmelik yayımlandı. Hemşirelik Yönetmeliği, Sağlık Bakanlığı tarafından 27515 sayılı Resmî Gazetede yayımlandı. Bu yönetmelik, 2011 yılında 27910 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanan değişiklik ile son hâlini aldı. Yapılan düzenleme ile uzman unvanı bulunan hemşirelerin görev, yetki ve sorumlulukları genişletildi. Ayrıca çalışılan birime göre hemşirelerin görev yetki ve sorumlulukları belirlendi. Aynı yönetmelik ile hemşirelik girişimleri, hemşirenin tek başına yaptığı, hekim ile birlikte karar vererek yaptığı ve sadece hekimin yapması gereken girişimler ayrıntılı bir şekilde detaylandırılarak hizmet sunumundaki karşılıklar giderildi. <sup>20,21</sup>
<b>2014</b>	"Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" yayımlandı. 28886 sayılı kanunun amacı, Sağlık Meslek Liselerine öğrenci alınımının durdurulmasından sonra Millî Eğitim Bakanlığınca bağlı olan bu okullara, orta öğretim düzeyinde öğrenci alınımına başlanması ve Sağlık Meslek Liselerine alınacak sağlık bakım teknisyenlerinin, hemşire ve ebe yardımcılarının görev çerçevesinin tanımlanmasıdır. <sup>22</sup>
<b>2019-2020</b>	Ülkemizde devlet ve vakıf üniversiteleri bünyesinde; 116 Sağlık Bilimleri Fakültesi, 7 Hemşirelik Yüksekokulu, 14 Hemşirelik Fakültesi, 62 Sağlık Yüksekokulu ve 14 Sağlık Bilimleri Yüksekokulu olmak üzere toplam 213 tane okul yer almaktadır. <sup>23</sup>

1920 yılında ise Türkiye’de ilk kez, Amiral Mark L. Bristol liderliğinde Amerikan Hastanesi açılmış ve “Hasta Bakıcılık Dershanesi” kurulmuştur. Bu kurumun eğitim süresi başlangıçta 2 yıl 6 ay iken 1931 yılında bu süre 3 yıla çıkarılmış ve kurumun resmi adı Amerikan Hastanesi Hasta Bakıcılık Dershanesi olmuştur. 1957 yılında ise eğitim süresi 4 yıla çıkarılan kurum, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından onay alarak meslek lisesi denkliği kazanmış ve Amiral Bristol Hastanesi Özel Hemşire Sağlık Koleji adıyla anılmaya başlanmıştır. 1981 yılında okulun adı MEB tarafından Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi olarak değiştirilmiştir.<sup>1,11</sup>

Cumhuriyet’in de ilan edilmesi ile ülkemizde, hemşirelik alanında hızlı gelişmeler yaşanmış ve kısa zaman içinde meslek olma ve mesleki statüsünün geliştirilmesi yönünde önemli adımlar atılmıştır (Tablo 1).<sup>2</sup>

## SONUÇ

Geçmişten günümüze kadar yaşanan olaylar, hemşirelik mesleğinin değişmesine ve gelişmesine yol açmıştır. Gerek görev tanımı, mesleki rol ve işlevler gerekse eğitim ve uygulama alanında birçok aşamadan geçen hemşirelik mesleği, hâlen dinamik bir süreç içerisinde. Bu doğrultuda aktif bir döngünün içinde olan mesleğimizin, günümüze gelinceye kadar hangi aşamalardan geçtiğinin bilinmesi ve her profesyonel meslekte olduğu gibi mesleki tarihi üzerinde özenle durulması önem arz etmektedir. Ayrıca hemşirelik eğitiminin uluslararası standartlara uygun bir şekilde sürdürülmesi ve eğitimde yaşanan karmaşık görünümün çözülebilmesi için hemşirelerin, akademisyenlerin ve yasa koyucularının hemşirelik eğiti-

mini bir bütün olarak ele alması ve ekip hâlinde çalışması elzemdir. Unutulmamalıdır ki hemşirelerin aldıkları eğitimin kaliteli olması; kendilerine, aileye, topluma, mesleğe ve eğitime verdikleri hizmetin kalitesini belirlemekte ve etkilemektedir. Bu doğrultuda mesleki tarihimizin sadece hemşirelik eğitiminin bir bölümünde yer almasından ziyade, müfredata entegre edilmesi ve meslek hayatı boyunca tekrarlarının yapılması gereklidir. Aynı zamanda hemşirelik eğitiminin tarihsel gelişimi hakkında yeterli bilgiye sahip olunmasının; hemşirelik eğitimi üzerinde yapılacak çalışmalara, akademisyenlere, hemşirelere ve hemşirelik öğrencilerine rehber niteliğinde olabileceği düşünülmektedir.

### Finansal Kaynak

*Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.*

### Çıkar Çatışması

*Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.*

### Yazar Katkıları

**Fikir/Kavram:** Handan Kartal **Tasarım:** Tuğçe Çamlıca; **Denetleme/Danışmanlık:** Tuğçe Çamlıca, Handan Kartal; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Tuğçe Çamlıca, Handan Kartal; **Analiz ve/veya Yorum:** Tuğçe Çamlıca, Handan Kartal; **Kaynak Taraması:** Tuğçe Çamlıca, Handan Kartal; **Makalenin Yazımı:** Tuğçe Çamlıca; **Eleştirel İnceleme:** Tuğçe Çamlıca, Handan Kartal; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Tuğçe Çamlıca, Handan Kartal.

## KAYNAKLAR

1. Öztunç G. [Nature of Nursing]. Atabek Aştı T, Karadağ A, editör. Hemşirelik Esasları Hemşirelik Bilimi ve Sanatı. 1. Baskı. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2016. p.25-35. ISBN:978-975-01795-7-0.
2. Dikmen Y. [Nursing Profession]. Uysal N, Çakırcalı E, editör. Hemşirelik Esasları İnsan Sağlığı ve Fonksiyonları. 7. Baskı. Ankara: Palme Yayınevi; 2015. P. 1-20. ISBN:978-605-355-314-4.
3. Kiran B, Taşkiran EG. [Overview of nursing education and manpower planning in Turkey]. Lokman Hekim Dergisi. 2015;5(2):62-8.[Link]
4. Şentürk SE. Hemşirelik Tarihi. 2. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi; 2014.
5. Özden M. Tıbbi Etik ve Meslek Tarihi Ders Kitabı. 1. Baskı. Ankara: Ayrıntı Basımevi; 2014. ISBN:9789759545246.
6. Leblebicioğlu H. [18. Yüzyıldan Günümüze Türkiye ve Amerika'da Askeri Hemşireliğin Tarihsel Gelişimi]. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017;6(4), 268-74.[Link]
7. Torun S. Kırım Savaşı'nda Hasta Bakımı ve Hemşirelik. 1. Baskı. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2014. ISBN: 978605464992.
8. Veliöğlu P, Oktay S. [Türkiye'de Hemşirelik Araştırmalarına Tarihsel Açından Kısa Bir Bakış.] Hemşirelikte Araştırma Dergisi. 1999;1: 5-12.
9. Eroğlu Ö, Yüksel S, Özasan O. [Nursing in the World]. I. Uluslararası & III. Ulusal Hemşirelik Tarihi Kongresi. İzmir: 2018. p.1019-20.[Link]
10. Topuksak B, Kublay G. [What are the changes in nursing education since Florence Nightingale? Modern nursing education in Europe and Turkey]. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi. 2010; Sempozyum özel sayı: 298-305.[Link]
11. Akça Ay. F. [Mesleki Temel Kavramlar]. Akça Ay. F editör, Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler. 4. Baskı, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi. 2012; 2-18. ISBN:978-975-420-858.
12. Ökdem Ş, Abbasoğlu A, Doğan N. [Hemşirelik Tarihi, Eğitimi ve Gelişimi]. Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi. 2000; 1 (1): 5-11.[Crossref]
13. Artvinli F. [Verem Savaşı Hemşire Okulu, Erenköy Sanatoryumu ve Dispanserle: Muazzez Yazıcıoğlu ile Sözlü Tarih Çalışması.] Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları. 2017; 23:57-89.
14. Resmî Gazete (2.3.1954/8647), 6283 Hemşirelik Kanunu; 1954. p.460. (Erişim tarihi: 31.3.2020) [Link]
15. Ergöl Ş. [Nursing education in higher education in Turkey]. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi. 2011;1(3):152-5.[Crossref]
16. Torun S. [Investigation of teaching of nursing history course in nursing undergraduate programs in Turkey]. Lokman Hekim Dergisi. 2019;9(3):317-25.[Crossref]
17. Resmî Gazete (2.5.2007/26510), 5634 sayılı Hemşirelik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun; 2007. (Erişim tarihi: 3.4.2020) [Link]
18. Resmî Gazete (2.2.2008 Sayı: 26775), Doktorluk, Hemşirelik, Ebelik, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Eczacılık ve Mimarlık Eğitim Programlarının Asgari Eğitim Koşullarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik; 2008. (Erişim tarihi: 3.4.2020). [Link]
19. T.C Millî Eğitim Bakanlığı Sağlık İşleri Daire Başkanlığı, 11.08.2009 Lisans Tamamlama. (Erişim Tarihi:18.3.2020) [Link]
20. Resmî Gazete (8.3.2010 Sayı: 27515), Hemşirelik Yönetmeliği; 2010 (Erişim tarihi: 5.3.2020). [Link]
21. Resmî Gazete (19.4.2011 Sayı: 27910), Hemşirelik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik; 2011.[Link]
22. Resmî Gazete (18.1.2014 Sayı: 28886), Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun; 2014. (Erişim tarihi: 3.4.2020). [Link]
23. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2019). (Erişim tarihi: 3.6.2020). [Link]